

OTVORENA ZNANOST

U posljednjih nekoliko stoljeća dogodile su se neke važne promjene u znanstvenim normama. Jedna takva promjena dogodila se krajem 16. i početkom 17. stoljeća kada otvorena znanost (*open science*) postupno postaje dominantna vrijednost zamijenivši dotadašnji stav vrijednosti u kojem je prevladavala tajnost znanstvenih istraživanja. U režimu otvorene znanosti znanstvenici vjeruju da znanstveni napredak ovisi o zajedničkom nasljeđu prethodnih postignuća. Dakle, rezultati akademske zajednice su zajedničko vlasništvo, a bitna je otvorena i puna komunikacija među znanstvenicima (David 2007, Shibayama 2012).

Znanstvenici su razvili mnoge metode međusobnog dijeljenja informacija putem časopisa, konferencija, simpozija i radionica, a masovni mediji nude platforme za širu komunikaciju. Međutim, znanstvene informacije stižu na taj način do korisnika tek nakon završetka znanstvenog procesa. Sve ono što se zbivalo u tijeku tog procesa ostaje na neki način skriveno od javnosti. Stoga se početkom 21. stoljeća pojam otvorene znanosti ponešto mijenja.

Web 2.0 nudi znanosti nove mogućnosti. Otvorenost danas obuhvaća spektar aktivnosti i znanstvenici se već koriste nekim od tih aspekata. Na primjer, stavljaju svoje radove u javno dostupne repozitorije, objavljuju u časopisima s otvorenim pristupom, pišu i surađuju putem blogova ili održavaju mrežne stranice projekta koji vode.

Otvorena znanost nudi javnosti mogućnost upoznavanja ne samo s rezultatima znanstvenih istraživanja već i sa svim postupcima. Potencijalno, svi elementi istraživačkog projekta mogu postati dostupni javnosti – prijedlog projekta, financiranje, neobrađeni podaci, eksperimentalni postupci, statistički postupci, tijek rasprave i konačno objavljeni radovi. Time se mijenja kontekst – umjesto shvaćanja znanosti kao niza eksperimenata koji vode do određenog rezultata, otvorena znanost podržava shvaćanje znanosti kao dinamične aktivnosti koja je podložna stalnom revidiranju.

Na mnogo načina početak 21. stoljeća znači „otvoreno“ vrijeme – otvorena: vlada, kultura, istraživanja, znanost; otvoreni: arhivi, pristup, izvorni kod i još mnogo toga. Otvorena znanost ima potencijal da bude nova tehnologija od koristi i za znanstvenu zajednicu i za javnost. Znanstvenicima nudi mogućnost izravnog i osobnog komuniciranja s javnošću, a javnosti izravan put do izvornih radova (Grand i dr. 2012).

Scheliga i Friesike (2014) utvrdili su da mnogi znanstvenici u teoriji podržavaju otvorenu znanost, ali se u praksi susreću s mnogim preprekama – personalnim i sustavnim. Njihovo istraživanje pokazalo je da ono što je u kolektivnom interesu znanstvene zajednice nije nužno u interesu i pojedinog znanstvenika.

Literatura

- David, P. A. (2007): The historical origins of „open science“, Stanford Institute for Economic Policy Research, Stanford University, http://siepr.stanford.edu/sites/default/files/publications/06-38_0.pdf, (9. 11. 2016.).
- Grand, A., Wilkinson, C., Baltitude, K., Winfield, A. (2012): Open science: a new „trust technology“?, *Science Communications*, 34, 5, 679-689, https://www.researchgate.net/publication/258186576_Open_Science, (9. 11. 2016.).
- Scheliga, K., Friesike, S. (2014): Putting open science into practice: A social dilemma? *First Monday*, 19, 9, <http://dx.doi.org/10.5210/fm.v19i9.5381>, (11. 11. 2016.).
- Shibayama, S. (2012): Conflict between entrepreneurship and open science, and the transition of scientific norms, *Journal of Technology Transfer*, 38, 508-531, DOI 10.1007/s10961-010-9202-7, (9. 11. 2016.).